

Кузьміч І.С.,
Науковий керівник: Острогляд О.В.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка
м. Житомир

ЗМІНИ В ПРОЦЕДУРІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ЧЕРЕЗ ПОВНОМАСШТАБНЕ ВТОРГНЕННЯ РФ

Кінець зими, а саме 24 лютого 2022 року, характеризується введенням воєнного стану по всій території України відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», що безпосередньо має зв'язок із вторгненням військ РФ. Різні правові аспекти змінились під впливом даних подій, в тому числі судова гілка влади зазнала окремих змін відповідно до чинного законодавства. Право людини на судовий захист є конституційним та не може обмежуватись навіть під час воєнного стану.

У період воєнного стану, відповідно до статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження судів не можуть бути припинені, а частина друга статті 26 зазначеного Закону передбачає, що скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. Але, разом з тим, судова гілка влади також зазнала впливу війни та її наслідків, що внесло свої корективи в процеси здійснення судочинства та судового розгляду [2].

Очевидно, що значна частина із загальної кількості судів тимчасово припинили власну діяльність, що може бути пов'язано із активними бойовими діями та/або окупаційний режим. За можливості, судовий розгляд відбувається на території, коли дані явища припиняються.

Окремі аспекти судового розгляду отримали свої зміни та додаткові особливості. Наприклад, аби відкрити позовне провадження – процедура лишилась аналогічною до введення воєнного стану. Із позовною заявою може звернутись особа, чії права були порушені. Процедура подачі позовної заяви незмінна відносно мирного часу.

Варто виокремити особливості роботи вершителей Феміди – суддів під час воєнного стану. Таким чином, за можливістю, працівники суду переводяться до дистанційної роботи для мінімізації числа осіб у залі. Організовується окреме «чергування» суддів та інших працівників суду. Обмежується доступ осіб до судового засідання, які не є його учасниками.

Судова справа може бути відкладена. Проте, не можуть бути відкладеними розгляд справ на яких розглядається продовження запобіжного заходу у вигляді тривання під вартою. Розгляд таких справ попереджує скоєння нових правопорушень, що є безумовним плюсом для суспільства [1, с. 139].

Судовий розгляд відбувається у районному, міському та міськрайонному судах. Під час воєнного стану може змінюватись територіальна підсудність деяких судів (через неможливість виконувати власні функції окремими судами). Окремі аспекти та особливості судового розгляду можна

прослідковувати на офіційних джерелах, зокрема, на офіційному сайті Верховного Суду України, оскільки ситуація із окупованими територіями та активними бойовими діями може змінюватись із високою періодичністю [3].

Варто розуміти, що у варіанті введення воєнного стану держава має право на відступ від окремих міжнародних зобов'язань у сфері забезпечення прав людини. Наприклад, статтею 4 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права проголошується, що «Під час надзвичайного становища в державі, при якому життя нації перебуває під загрозою і про наявність якого офіційно оголошується, держави-учасниці цього Пакту можуть вживати заходів на відступ від своїх зобов'язань за цим Пактом тільки в такій мірі, в якій це диктується гостротою становища, при умові, що такі заходи не є несумісними з їх іншими зобов'язаннями за міжнародним правом і не тягнуть за собою дискримінації виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціально-го походження...». У ч.ч. 1, 2 ст. 15 Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини також передбачено, що: «Під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом». При цьому ЄСПЛ дотримується концепції пропорційності обмеження прав людини меті такого обмеження у кожному конкретному випадку. Вказані особливості поширюються і на сферу кримінального та мають бути у правозастосуванні.

Наслідком запровадження в Україні 24 лютого 2022 року воєнного стану у зв'язку із військовою агресією російської федерації було внесено низку суттєвих змін, як у «воєнний» розділ IX-1, так і в інші розділи КПК України, що в тому числі несе зміни в специфіку судового розгляду.

Однією із складнощів судового розгляду є відсутність доступу до реєстрів (як Єдиного реєстру судових рішень, так і Єдиного реєстру досудових розслідувань, дані до яких під час воєнного стану вносяться за можливості. Через відсутність можливості своєчасного внесення до реєстрів, можуть виникнути ситуації, за яких подальше проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом стають об'єктивно неможливими, тим паче у встановлений термін. Проте, варто відмітити, що у зазначених випадках строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється та підлягає поновленню, якщо підстави для зупинення перестали існувати [4, с.8].

Отже, судовий розгляд під час воєнного стану зазнав змін, як і будь-яка інституція в Україні. Варто відслідковувати ситуацію із діяльністю судів на офіційних сайтах, а також враховувати зміни, спричинені впровадженням воєнного стану. Судова система, як і інші системи в Україні, намагається адаптуватись під сучасні реалії та продовжувати надавати можливість реалізовувати конституційне право на суд.

Список використаних джерел:

1. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. 498 с.
2. Про правовий режим введення воєнного стану: Закон України від 10.11.2015 № 28/ Верховна Рада України Режим URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Робота судів України в умовах воєнного стану: Наталія Мисник. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/209874_robota-sudv-ukrani-v-umovakh-vonnogo-stanu
4. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022. 80 с.